

Vážná věc, proti níž byl radar jen taková legráčka

! a casopisargument.cz

Matěj Stropnický

4.5.2023

Matěj Stropnický rozebírá „obrannou dohodu“ mezi ČR a USA, která rozhodně není o obraně České republiky, zato dává americké armádě na našem území v podstatě carte blanche.

Letos v září to bude čtrnáct let, co Barack Obama zrušil radar. Nezrušil ho samozřejmě jen tak. Záměru vybudovat v ochotné východní Evropě protiraketový štít („a za ním skrýt meč“, jak jsme tehdy dodávali) předcházely obrovské protesty domácí iniciativy Nezákladnám i iniciativ amerických a v neposlední řadě i neschopnost Topolánkovy vlády smlouvu o radaru protlačit parlamentem. Radar byl jedním z podstatných granátů, který tomuto kabinetu vybouchl v ruce, připravil jej o většinu a nakonec přispěl k jeho pádu („během evropského předsednictví“, jak naopak vždycky dodávali kritici nás, kdo jsme na pádu vlády pracovali). Určitá část politických elit a zejména médií nám toto angažmá nikdy nezapomněla. Já ho dodnes považuji za největší výkon občanské společnosti u nás po roce 1989.

Nuže, radar není.

Současná vláda, která jinak vede zemi v duchu Talleyrandova „*nic nezapomněli, nic se nenaučili*“, chytře vyčkala, až Pražský hrad opustí Miloš Zeman a odpadnou s ním spojené možné potíže, a bleskově dojednala něco mnohem závažnějšího, než měl být radar. Něco, co se však tváří mnohem bezvýznamněji: smlouvu o obranné spolupráci ČR s USA, jak jí říkají. Ono šlo o dost formální jednání, protože Američané o tomto typu otázek mnoho nesmlouvají – chcete nás, nebo ne, pokud ano, bude to takhle. Můžete si tam opravit čárky. Smlouva je sjednána na dobu deseti let, v jejím průběhu ji lze ukončit jedině dohodou stran, poté ji může vypovědět kterákoli země i jednostranně. Tak či onak, vláda smlouvu minulý týden schválila a tu ji tedy máme.

Ještě ji čeká parlament a prezident, velké šance na to ji zastavit však, řekněme si to rovnou, nejsou. Jednak koalice nečelí skutečné, principiální, ideové opozici, ale pouze alternativní, lidové oligarchii. Ta si sice může usmyslet, že vládu s něčím potrápí, ale proč by si měla pálit prsty zrovna s touto smlouvou, moc jasné není. Vládě nahrává i ukrajinská válka; dehonestace nás, jejích kritiků, je dnes řádově jinde, než tomu bylo v době radaru – každý nesouhlas je už dnes kolaborace. Musela by se vzednout vlna veřejných protestů... a tu čekáme už nějakou dobu z hmotnějších příčin, aniž se pořád dostavuje. Kývou i dvě mimoparlamentní vládní strany, tj. zelení a sociální demokracie, a tak je odpor slyšet jen od komunistů a SPD. A s těmi si bezpochyby liberálové leví i praví poradí hravě, aniž se vůbec budou muset namáhat si smlouvu přečíst. Přečtěme si ji tedy alespoň my.

Předně, ve smlouvě se nepíše vůbec nic o obraně Česka, ačkoli se to článek 1 snaží zachránit deklaracemi, že dohoda rozvíjí „bližší vztah v oblasti interoperability, rozvoje schopností, obranného plánování a vojenského výcviku stran za účelem posílení společného obranného úsilí“ nebo že „posílí výměnu (...) zkušeností

a informací...“. Z dalšího textu je totiž zcela zřejmé, že například o české informace americké vládě nijak zvlášť nejde a rozhodně s českou stranou nehodlá sdílet ty svoje.

Ministryně Černochová má samozřejmě pravdu, když prohlašuje, že v textu smlouvy není ani slovo o nějakých základnách. Nikdy nešířím dezinformace, šíření informací zpravidla ke zděšení plnohodnotně postačuje. V článku 2 se prostě namísto slova „základny“ používá lakoničtější slovo „zařízení“ se stejným významem: „označuje zařízení a prostory na území“ ČR poskytnuté „ozbrojeným silám USA...“. Načež následující článek velmi podrobně upravuje, k čemu se tato zařízení ve funkci základen americkým ozbrojeným silám poskytují: „k nerušenému přístupu (...) pro účely návštěv; výcviku; cvičení; manévru; (...) doplňování paliva do letadel; (...) přistávání; (...) dočasné údržby vozidel, plavidel a letadel; ubytování personálu; spojení; shromažďování a rozmístování ozbrojených sil a materiálu“ ad. Některá zařízení budou společná, jiná budou výlučně americká. U těch výlučných budou USA samy určovat, koho vpustí a koho nikoli. V obou mohou „vykonávat stavební činnosti“, především samozřejmě vůbec ty případné základny, pardon zařízení, postavit.

Ministryně Černochová sice hlasitě odmítá sdílení jaderných zbraní umístěných v budoucnu na tyto budoucí základny v Česku. Faktem nicméně je, že souběžně dojednává nákup 24 bombardérů F-35, které jaderné bomby shazovat umějí. Souvislost v tom být může, aniž musí. Smlouva samotná neříká nic o tom, jaký druh zbraní může být na jejím základě v Česku umístěn, říká jen, že „ozbrojené síly USA předem oznámí českému výkonnému orgánu typy, počty a rozvrhy takového umístěvaného materiálu“. Neříká tedy, že umístí i jaderné zbraně, neříká ale ani, že neumístí. Pokud ministryně Černochová tvrdí, že to není na stole, je třeba mít na paměti, že až to jí nebo jejímu nástupci na stůl přistane, bude to podle smlouvy sdělení oznamovací, nikoli žádost nebo dotaz.

Čtenář smlouvy, který stále ještě čeká na to, kdy se v dohodě dočte něco o bezpečnosti, k níž údajně tolik přispěje, si přichází na své v článku 6: „Česká republika přijme taková opatření, která jsou nezbytná k zajištění ochrany, zabezpečení a bezpečnosti ozbrojených sil USA...“. Bude to tedy česká strana, která bude střežit bezpečnost amerických ozbrojených sil, nic o tom, že by americké síly bránily Česko, se ve smlouvě neříká. Pokud by ovšem takto přijatá opatření nestačila a na budoucí základnu přesto například čeští občané zaútočili řemdihy a palcáty, „jsou ozbrojené síly USA oprávněny k přijímání veškerých opatření“. Veškerých opatření znamená nepochybně i střelbu, protože v USA je střelba na ty, kdo proniknou na soukromý pozemek bez povolení, běžnou odpovědí.

Článek 7 věnovaný vstupu ozbrojených sil a jejich pobytu (právní terminologie, jak čtenář vidí, se v čase nemění) sděluje, že se Česko oproti smlouvě NATO SOFA vzdává nároku na spolupodepsání rozkazů k přemísťování ozbrojených sil na své území. Ani to ale nestačí, Česko se vzdává též vyžadování pasů a víz pro ozbrojené složky USA a víz pro civilní složky, které s nimi přijdou. Česko tak nebude vůbec vědět, kdo z USA přišel, nebo tam zase odešel. A aby nebylo navenek patrné ani to, kdo k americké armádě patří, když už tu je, zavázala se česká vláda v dohodě (článek 9), že budou soukromé vozy ozbrojených i civilních složek USA a jejich dodavatelů opatřeny běžnými státními poznávacími značkami, jaké mají čeští občané, aniž však po nich bude vyžadován mezinárodní řidičský průkaz (článek 10). Protože dohoda zároveň výslovně stanoví, že mají české orgány právo „žádat odchod dodavatele USA“, jímž je míněna třeba zbrojní firma, je zřejmé, že žádat odchod některé z ozbrojených složek nebo jejich příslušníka právo nemají.

O tom, kdo přijede nebo odjede nebo, že tu je, nemají mít tedy české úřady, natož obyvatelstvo, pokud možno žádné povědomí. Že by to zjišťovala naše média je krajně nepravděpodobné. Stejně to bude na základě článku 11 i v případě letadel, plavidel a vozidel: budou moci

„volně vstupovat, pohybovat se na území České republiky a opouštět ho“, a to aniž bude možné na jejich palubu „bez souhlasu Spojených států vstupovat nebo je podrobovat prohlídce“. Ozbrojené složky USA budou podle dohody rovněž vyňaty z české trestní jurisdikce, vyjma pokud se ministerstvo obrany rozhodne v konkrétním případě toto vzdání se práva trestat odvolat (článek 12).

Pak už následuje jen několik milých pozorností. Ozbrojené složky USA u nás nebudou platit žádné daně. Žádné. Ani DPH, když si půjdou koupit pivo. Pokud ho nebude umět odečíst prodejce, stát jim ho vrátí (článek 17). Nebudou také v roli případného zaměstnavatele českých občanů platit srážkovou daň ani jim přispívat na sociální pojištění. A nebudou platit ani žádná cla na movitý majetek, který zde nabydou a vyvezou (článek 19). To samé se bude ovšem týkat také – jak už bylo avizováno výše – „úředních informací USA, včetně úředních dokumentů a utajovaných informací ozbrojených sil“ (článek 20) – ani ty nebudou podléhat sebemenší prohlídce, natož sdílení s českými orgány, pokud si to snad náhodou USA nebudou výjimečně přát. Při vědomí toho, že Spojené státy odposlouchávají a sledují neméně často své nepřátele jako své přátele, jde vlastně jen o to jim to ještě trochu usnadnit.

Odtud závěry.

První. Dohoda je obdobou dohod, které již mají USA uzavřené s dalšími státy NATO, je v detailech o něco méně devótní než ta vloni schválená na Slovensku, ale v ničem podstatném se také od těchto již přijatých dohod neodchyluje.

Druhý. Nejde o smlouvu s NATO, ale o smlouvu s USA, její kritika není nutně kritikou tzv. spojeneckých závazků v NATO, toto jsou závazky nové.

Třetí. Není to smlouva o jakékoli formě obrany ČR, ale smlouva o budoucí vojenské přítomnosti USA, používání vojenských prostor a budov ČR Spojenými státy, možném vybudování vojenské

základny nebo základen zcela v režii a pro cíle stanovené výhradně USA.

Čtvrtý. Informování o tom, co se na amerických základnách bude dít legálně, kdo přijede, odjede, co přiveze, pošle, přijme, odveze, vojenského i civilního bude ve vztahu k ČR minimální. O dění mimo zákon budou vesměs rozhodovat USA, pokud ČR jednorázově neodvolá souhlas s vynětím ze své jurisdikce.

Pátý. České ministerstvo obrany bude o dovezených zbraních a jejich použití pouze informováno, nebude jejich přítomnost ani jejich použití moci odmítnout. To se týká i zbraní jaderných, mezinárodní úmluva o nešíření jaderných zbraní se vztahuje jen na vlastnictví těchto zbraní novými státy, nikoli na jejich umístění na nová území státy, které jimi již disponují.

Šestý. Ozbrojené síly USA budou vyňaty z právního i daňového dosahu ČR, a to až do takových detailů, že nejenže zde američtí vojáci nebudou platit daně ani, když si půjdou do obchodu pro chleba, ale čeští zaměstnanci základen nebudou mít hrazené sociální a zdravotní pojištění.

Sedmý. Smlouvu nelze 10 let vypovědět bez dohody obou stran. Podotýkám, že nevím o tom, že by ji některá země poté, co ji přijala, opět vypověděla. Nepodařilo se mi dohledat ani to, které státy NATO ji neuzavřely (psalo se o šesti), nepochybuji však o tom, že je mezi nimi Francie.

Úplně nakonec ještě pár spíše osobních vět, v nichž se pokusím polemizovat s myšlením těch, kdo si přijetí této dohody přejí. V principu je samozřejmě možné na tuto dohodu nahlížet jako na posílení vztahů mezi dvěma spojenci a snažím se tomu porozumět, ačkoli jsem spojenectví s USA vždycky vnímal oproti tomu evropskému jako druhořadé a problematické. Nemohu se nikdy smířit se zasahováním Spojených států do suverenity zemí kdekoli

se to americké straně zlíbí, ať už v Iráku, Sýrii, Libyi, Jemenu, Afghánistánu, Vietnamu, zemích Střední Ameriky a jinde v minulosti nebo kdekoli, kam se rozhodnou vtrhnout v budoucnosti. Posilování spojenečství s USA z nás dělá větší podílníky i budoucích invazí tohoto druhu. Nemohu se ani ubránit konstatování, že je dohoda zároveň výrazem obrovské asymetrie tohoto partnerství. V dohodě bezpečnostní, a hlavně vojenské zájmy USA a Česka natolik splývají, že jejich případný rozpor text vůbec nepředpokládá. Nemám zájem být spojencem Ruska, ačkoli mi to opět bude podsouváno. Nemám ale ani zájem válčit po boku USA o Tchaj-wan, nemám zájem být v trvalém nepřátelství s Čínou, k němuž nás užší vazby na Spojené státy budou tlačit, nemám zájem o nové rozdělení světa, nechci se na něm podílet. To vše mne vede k upřímné nutnosti být proti této dohodě i pokud bych přijal její submisivní, naprosto nerovnoprávnou dikci v jednotlivostech. Přijetím této dohody se vzdáváme další části své již tak dost okleštěné svrchovanosti. Je pro mne ponížením o to větším, že se jí vzdáváme dobrovolně a bez donucení.